

ГОЛАС РАДЗІМЫ

ВЫДАЁЦЦА З 1955 ГОДА ●

● NO.02 (3266) ●

● ЧАЦВЕР, 12 СТУДЗЕНЯ, 2012

ШТОТЫДНЁВІК “ГОЛАС РАДЗІМЫ” МОЖНА ЧЫТАЦЬ У ІНТЭРНЭЦЕ: WWW.GOLAS.BY

Крэатыў з бабулінага куфра
Пры стварэнні беларускіх аўтэнтчных строяў Ірына Капчынская выкарыстоўвае старыя фотаздымкі **Стар. 2**

Завяшчанне графа Гутэн-Чапскага
На прэзентацыі зборніка матэрыялаў навуковай канферэнцыі гаворка ішла і пра лёс сабраных ім скарбаў **Стар. 3**

Калі адкрываецца Космас
У Калядную пару вобразам продкаў роду чалавечага адпавядаюць пэўныя зоркі **Стар. 4**

ЯК СПРАВЫ, ДЫЯСПАРА?

Шырокая плынь добрых спраў

Беларусы Данеччыны прэзентавалі новы паэтычны зборнік, буклет суполкі “Нёман” і зрабілі сабе ў падарунак пад Новы год старонку ў інтэрнэце

Артыстаў беларускага гурта “Палессе” добра ведаюць ва ўкраінскім Данецку

Іван Іванаў

Напрыканцы года ўсе падводзяць вынікі. Ёсць такая традыцыя і ў актывістаў Данецкай абласной грамадскай арганізацыі “Культурна-асветнае таварыства беларусаў “Нёман”. Чарговую сустрэчу землякі ладзілі ў лекцыйнай зале Данецкай абласной універсальнай навуковай бібліятэкі. Мерапрыемства мела беларускую назву “Вусны Часопіс”, пад час якога не толькі падводзіліся вынікі работы суполкі за год, але і прэзентаваліся некаторыя важкія набыткі: зборнік вершаў беларускі Зоі Цыкуновай “Рака жыцця”, буклет суполкі і вэб-сайт Данецкага аб’яднання беларусаў. Асаблівую ўрачыстасць сустрэчы надавала прысутнасць высокіх гасцей, сярод якіх была ганаровы член суполкі, жонка Прэзідэнта Украіны Людміла Аляксандраўна Януковіч. Прыйшлі прадстаўнікі абласной і гарадской адміністрацый, кіраўнікі іншых нацыянальных суполак Данецка, рэгіянальных падраздзяленняў таварыства “Нёман”.

З вітальнымі словамі да пры-

сутных звярнуліся прэзідэнт Данецкай гандлёва-прамысловай палаты, ганаровы прэзідэнт аб’яднання беларусаў “Нёман” Генадзь Чыжыкаў, супрацоўніца Данецкай абласной адміністрацыі Святлана Кузняцова, старшыня праўлення дабрачыннага фонду “За будучыню Данецка” і Савета нацыянальнасцяў пры выканкаме Данецкага гарсавета Рыгор Цяпліцкі.

Старшыня суполкі “Нёман” Сафія Пасынкава расказала пра тое, якія практы рэалізуюць цяпер беларусы Данеччыны, прадставіла новы буклет аб’яднання. Успомніла пра паездку ў знакавае для беларусаў месца — Свята-Успенскі Жыровіцкі манастыр. Дарэчы, святнію некалькі гадоў таму наведвала і Людміла Януковіч. У памяць пра тую падзею настаяцелі абіццелі перадалі Людміле Аляксандраўне абразок з выявай Божай Маці.

Данецкія беларусы гатовы больш актыўна кантактаваць з землякамі ў іншых краінах, дзяліцца з іншымі досведам працы. Таму і марылі пра свой вэб-сайт у інтэрнэце. → **Стар. 2**

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Любіць сваё — і паважаць чужое

Цэлы год часопіс “Вясёлка” знаёміў юных чытачоў з рознымі народамі і краінамі. А яго стваральнікі гатовы расказаць і пра тое, чым жывуць нашы суайчыннікі за мяжой.

Іван Ждановіч

Этажэрка з тонкіх пруткоў — як шчымлівы напамін пра вясковае дзяцінства галоўнага рэдактара часопіса, ураджэнца Рэчыцкага раёна Гомельшчыны пісьменніка Уладзіміра Ліпскага. На ёй і ўсе пяць зборнікаў “Выбраных твораў” з “Вясёлкі”. Гэта, па сутнасці, дзіцячая класіка з выдання, заснаванага мудрым педагогам, пісьменнікам Васілём Віткам 55 гадоў таму. А побач у “Куточку бабулі” можна, калі хочаш, крутнуць сапраўдны калаўрот. Ці ўзяць на рукі любімцаў дзетвары — хлопчыка-ляльку Васю Вясёлкіна і сяброўку ягоную Васілінку... “Дзецям цікава ў міні-музеі,

— цёплая ўсмішка на твары гаспадара кабінета, які водзіць мяне ля палічак, стэндаў, здымкаў, малюнкаў. — Уяўляеце, як змяніўся хатні побыт! Этажэрка, калаўрот для дзяцей — экзотыка, а многім жа цікавая мінуўшчына”. Ёсць у музеі згадкі пра ўсіх рэдактараў “Вясёлкі”: Віткаву справу прадоўжылі Еўдакія Лось, Анатоль Грачанікаў і ўжо хутка 33 гады, як выданнем кіруе Уладзімір Ліпскі. У музеі, які і створаны ў яго кабінце, ушанавана памяць пра мастака Яўгена Ларчанку, што адпрацаваў у выданні 20 гадоў, можна пабачыць шматлікія дыпломы, узнагароды калектыву, а яшчэ — больш за трыццаць партрэтаў пісьменнікаў і мастакоў, якія ў

рознае час станавіліся лаўрэатамі “Вясёлкі”.

За кубкам кавы Уладзімір Сцяпанавіч расказвае пра самаадданных людзей, якія разам з ім крэатыўна працуюць для дзяцей: Мікола Маляўка, Валянціна Чэпик, Маргарыта Прохар, Уладзімір Жук, Анастасія Радзікевіч, Анатоль Зэкаў... “Нават тыраж “Вясёлкі”, за 14 тысяч экзэмпляраў, сведчыць, як патрэбны часопіс, — разважае У. Ліпскі. — Праект даўно самаакупны, у нас дзясяткі аўтараў, памочнікаў розных узростаў па краіне. “Вясёлка” ўжо дзясяткі гадоў дапамагае дзецям далучацца да духоўных скарбаў Бацькаўшчыны, вучыць быць сацыяльна актыўнымі, любіць

Уладзімір Ліпскі і яго “Вясёлка”

сваё, але і паважаць чужое. Так што першыя ўрокі талерантнасці, якой мы ўсе ганарымся, многім дае “Вясёлка”. → **Стар. 4**

ЛИСТ У РЕДАКЦЫЮ

Са святам!

Шаноўныя сябры!

Віншуем вас са святам! Няхай 2012 год прынясе новыя адкрыцці, упэўненасць у сваіх сілах, прафесійны рост, аптымізм, дабрабыт!

Супрацоўнікі
Цэнтра беларускай культуры —
Музей Максіма Багдановіча,
г. Яраслаўль

Дарагія землякі!

Віншуем вас з Ражджаствам Хрыстовым! Хай у сем’ях будуць здароўе, мір і згода! Хай добрыя задумы вашы пранікнуць у душы родных, сяброў, аднадумцаў, з якімі вы зможаце ажыццявіць у 2012 годзе ўсё задуманае.

Шчаслівага Новага года! Радасных і шчодрых Калядаў!

Людміла Дзёміна
і беларусы Тальяці

ТРАДЫЦЫ

Крэатыў з бабулінага куфра

Пры стварэнні беларускіх аўтэнтчных строяў Ірына Капчынская выкарыстоўвае старыя фотаздымкі і ўзоры з этнаграфічных музеяў

Кацярына Мядзведская

Кіраўніку фальклорнага ансамбля беларускай песні “Кірмаш” Ірыне Капчынскай, якая цяпер жыве ў Маскве, заўсёды хацелася быць падобнай на прабабулю. “Памятаю, у дзяцінстве любіла гартаць старонкі сямейнага альбома, — узгадвае Ірына Германаўна. — З аднаго са здымкаў з усмешкай паглядала на мяне маладая, вельмі прыгожая жанчына ў нацыянальным строі. Не верылася, што гэта мая прабабуля, а фатаграфія — ажно з 1887 года”.

Менавіта з той фотакарткі і пачалося захапленне нашай зямлячкі народным касцюмам. Сёння ў яе шмат беларускіх строяў: штодзённых і святочных, сялянскіх і шляхецкіх,

прычым з розных рэгіёнаў краіны.

Ірына Германаўна сама стварала ўзоры: у асноўным па старых выкройках, якія знаходзіць у этнаграфічных музеях Беларусі і Расіі. А памочнікі і кансультанты яе — супрацоўнікі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору НАН Беларусі Марыя Віннікава і за-

Артсты гурта “Кірмаш” з Масквы заўсёды выступаюць у старадаўніх беларускіх строях

культуры Расіі Наталля Гаеўская.

Пошук адпаведнай фактуры, колераў, прынаеца Ірына, часам займае не адзін год. Часта яна бывае на рынках, дзе прадаюць старадаўнія рэчы, наведвае аўкцыёны, знаёміцца з калекцыянерамі. Шмат год сябрае з Сяргеем Глебушкіным, у зборы якога — больш за 600 рускіх нацыяналь-

ных касцюмаў! Вельмі бахацела Ірына Германаўна сустрэцца і ў Беларусі з энтузіястамі, якія сур’ёзна займаюцца гістарычнай рэканструкцыяй.

Зрэшты, і ў багатай калекцыі Капчынскай сабралася аўтэнтчнае адзенне беларусаў мінулых гадоў. Асабліва прывабны для Ірыны Германаўны перыяд канца XIX — пачатку XX стагоддзя. Дарэчы, раней не адчувалася і моцнага ўплыву на беларускую народную культуру суседніх Украіны і Расіі. “Сёння многія фальклорныя калектывы выступаюць у нацыянальных строях, якія толькі выдаюць за беларускія, — з жалем адзначае Ірына Капчынская. — А на самой справе яны больш падобныя да касцюмаў, што насілі ў паўднёвых рэгіёнах Расіі ці на поўначы Украіны. Але ж падману быць не павінна:

для многіх, асабліва гараджан, канцэрты фальклорных калектываў становяцца ці не адзінай крыніцай інфармацыі пра культуру і традыцыі продкаў”.

Вельмі адказна падыходзіць Ірына Капчынская і да складання рэпертуару для гурта. Ужо шмат год разам з аднадумцамі яна збірае аўтэнтчныя мелодыі па рэгіёнах Беларусі. Любімыя, канешне ж, з Гродзеншчыны, адкуль Ірына родам. Безумоўна, карыстаецца і друкаванымі матэрыяламі спецыялістаў-этнографіаў. Часам, прынаеца, даводзіцца “шукаць карані” песень. “Здараецца, за фальклорныя выдаюць аўтарскія песні ці тыя, якіх у рэгіёнах і не спявалі ніколі, — тлумачыць Ірына Капчынская. — Мы ж выдумляць нічога не хочам, для нас важна — зберагчы аўтэнтчную спадчыну”.

Слова — і сіла, і слава

Кастусь Ладуцька

Журналістка і пісьменніца з Барысава Алена Брова, а таксама паэт, галоўны рэдактар часопіса “Нёман” Алесь Бадак атрымалі расійскія літаратурныя ўзнагароды

На Міншчыне, увогуле ў Беларусі добра ведаюць журналістку і пісьменніцу Алену Браву. Яна працуе ў барысаўскай газеце “Адзінства”. Як праймае выступіць у часопісах “Маладосць” і “Нёман”, газеце “Літаратура і мастацтва”. Шырокі чытацкі розгалас займелі яе творы “Каменданцкі час для ластавак”, “Менада і яе сатыры”. Летась “Маладосць” надрукавала новую аповесць Алены Бравы “Дараванне”. У аповесці пераплятаюцца падзеі Вялікай Айчыннай вайны і дзён сённяшніх. Твор у перакладзе на рускую мову змешчаны і ў вядомым расійскім літаратурна-мастацкім часопісе “Сібірскіе огні”.

Нядаўна з Масквы прыйшла вестка: Алена ўзнагароджана медалём імя Канстанціна Сіманавы — за аповесць “Дараванне”. Угавараны такой адзнакай твор перакладзены ўжо і на нямецкую мову.

Медалі імя Канстанціна Сіманавы ўдастоены і паэт, галоўны рэдактар часопіса “Нёман” Алесь Бадак. Расійскія калегі па творчым цэху высока ацанілі яго паэму “Камяні”, якая таксама перакладзена на рускую мову.

ЯК СПРАВЫ, ДЫСПАРА?

Шырокая плынь добрых спраў

(Заканчэнне. Пачатак на стар. 1)

І вось мара ажыццявілася — дзякуючы Аляксандру Сямёнаву, гендырэктару таварыства “Ландорра”, сябру ініцыятыўнай групы і кіраўніку інтэрнэт-праекта Данецкай суполкі беларусаў “Нёман”. Ён прадаманстраваў прысутным, як выглядае сайт, запрасіў усіх удзельнічаць у нападуненні яго цікавымі матэрыяламі.

Па замове суполкі “Нёман” пабачыў свет зборнік вершаў паэтэсы Зой Цыкуновой “Рака жыцця”. У ім сабраны вершы як пра Данецкі край, так і незабыўную Беларусь, прыгажосць прыроды, духоўныя багацці народа, пададзены ўспаміны аўтаркі пра ваенны і пасляваенны час. Назва кнігі Зой Цыкуновой сведчыць не толькі пра зменлівую плынь пражытых гадоў. Бо, напрыклад, прыгожая і велічная рака Дняпро злучае дзве родныя сэрцу краіны: цячэ і праз Беларусь, дзе нарадзілася і правяла дзяцінства аўтар, і праз Украіну, якая даўно стала ёй другой радзімай, а Данбас — родным домам. А яшчэ Зоя Сцяфанавіч — член праўлення суполкі “Нёман”. Пра творчасць “паэтэсы з народа” Зой Цыкуновой расказала Людміла Мачалава, супрацоўніца Канадска-украінскага бібліятэчнага цэнтру, старшыня паэтычнага клуба

Падарунак з Беларусі Людміла Януковіч

“Лотас”, у які ўваходзіць і Зоя Сцяфанавіч. Аўтарка чытала свае вершы з кнігі “Рака жыцця”.

Цёпла сустракала зала выступленне гурта “Палессе”, якім кіруе заслужаны работнік культуры Украіны Людміла Архімандрыва. Шмат гадоў, дарэчы, гэты самадзейны калектыв успрымаюць у Данецку як “візітную картку” суполкі беларусаў. Да імпрэзы была падрыхтавана і экспазіцыя літаратуры пра Беларусь, твораў беларускіх пісьменнікаў з фондаў бібліятэкі, праваслаўныя кнігі — падарунак суполцы з Жыровіцкага манастыра.

ЗЕМЛЯКІ

Вось такая эстафета

Іван Іванаў

Беларусаў-курсантаў з Новасібірскага ваеннага інстытута заўсёды цёпла сустракаюць у гасцінай Беларускага культурна-асветніцкага цэнтру ў імя Ефрасінні Полацкай

Навагоднія святы — добрая нагода землякам сабрацца разам. Для беларусаў Новасібірска месцам цёплых сустрэч становіцца гасціная Культурна-асветніцкага цэнтру. “На радасць карэнных беларусаў Сібіры нашы шэрагі напярэдадні Новага года папоўніла дэлегацыя беларусаў-курсантаў з Новасібірскага ваеннага інстытута, — паведаміла ў рэдакцыю Людміла Шчаслівенка, намеснік дырэктара цэнтру. — Перш чым сесці за святочны стол, мы ўсе знаёміліся, распыталі ў хлопцаў, адкуль яны прыехалі ў наш горад”.

І аказалася, што вучыцца ў Новасібірску хлопцы з Беларусі часта трапляюць “па наводцы” сваіх сяброў і знаёмых: нібы эстафету перадаюць інфармацыю пра

Курсанты-беларусы ў землякоў-новасібірцаў

інстытут старэйшыя малодшым. Напрыклад, Кірыла Троханаў — першакурснік. Ён закончыў Электратэхнічны каледж у Гродне, а ваенную прафесію абраў і прыехаў у Сібір па парадзе Жэні Маторына: яны жылі раней у суседніх дамах. Жэню, які ўжо дзюгакурснік, падахвоціў падацца ў ваенныя трэцякурснік Максім Баброўскі. А яму распавёў пра Новасібірскі ваенны інстытут сябар дзяцінства Максім Малышка, ён ужо на чацвёртым курсе. Усе чацвёрта будучых афіцэраў прыйшлі на сустрэчу з землякамі! Так і мацуецца жывая павязь паміж Гродна і Новасібірскам.

Некалькі хлопцаў пры-

ехалі ў Сібір з Гомеля, прычым з аднаго ваенна-патрыятычнага класа: Сяргей Шмарлеўскі, Дзмітрый Жытнік і іншыя. З вучобай у беларусаў, як правіла, няма ніякіх праблем. Дарэчы, некаторыя з хлопцаў завіталі ў гасціную ненадоўга, потым прама са свята спяшаліся ў аэрапорт, бо, датэрмінова здаўшы экзамены, ляцелі дадому на канікулы. Вядома ж, ім так зайздросцілі тыя “новасібірскія старажылы”, хто даўно не выбіраўся ў Беларусь! “Да свята ўсе старанна рыхтаваліся, таму ў нашай гасцінай сумна нікому не было, — удакладняе Людміла Шчаслівенка, — Цёпла разам землякам!”

СПАДЧЫНА

Завяшчанне графа Гутэн-Чапскага

На прэзентацыі зборніка матэрыялаў навуковай канферэнцыі, прысвечанай вядомаму калекцыянеру, гаворка ішла і пра лёс сабраных ім скарбаў, якія аказаліся ў Кракаве і Маскве

Людміла Малей,
Адам Мальдзіс

У сакавіку 2009 года Нацыянальны гістарычны музей Беларусі разам з народным гісторыка-краязнаўчым аб'яднаннем "Прылуцкая спадчына" Прылуцкага цэнтра народнай творчасці Мінскага раёна і Польскім Інстытутам у Мінску ладзілі навуковую канферэнцыю, прысвечаную 180-му ўгодкам уладальніка Станькава і Прылукаў пад Мінскам Эмерыка фон Гутэн-Чапскага герба "Ляліва". Важны момант: праводзілася яна са спазненнем — вядомы калекцыянер нарадзіўся 5 (17) лістапада 1828 года. Магчыма, пасля артыкула А. Мальдзіса "Вывезена за Буг", змешчанага ў газеце "СБ. Беларусь сегодня" 6 і 7 чэрвеня 2008 года, кракаўскім музейным работнікам трэба было апраўдацца: чаму не выканана апошняя воля збіральніка, які асноўныя станькаўскія зборы ў 1895 годзе перавёз за граніцу Расійскай імперыі, у Кракаў? Вывозіў, заўважым, амаль адкрыта, як сваю ўласнасць. Тады Кракаў быў на тэрыторыі Аўстра-Венгрыі, а Эмерык на той горад глядзеў як на "гістарычную сталіцу" не толькі Польшчы, але і Беларусі, Літвы, Украіны. Бо туды яшчэ ў 1392 годзе прыбыла, стаўшы ў Наваградку каралевай, жонка Ягайлы Софія Гальшанская, пачынальніца гістарычнай "дынастыі Ягелонаў". У Кракаве вучыўся ва ўніверсітэце Францішак Скарына, друкаваў свае фальклорныя працы Адам Гурыновіч, а Францішак Багушэвіч з дапамогай сяброў выдаў "Дудку беларускую" і "Тралялёначку", адны з першых кніг новай беларускай літаратуры. У Кракаў вывозіў свае музейныя экспанаты Аляксандр Ельскі, сябар Чапскіх з амаль суседняга Замосця. Тое, што было забаронена пры царскай уладзе ў Вільні ці Мінску, свабодна рабілася ў Кракаве.

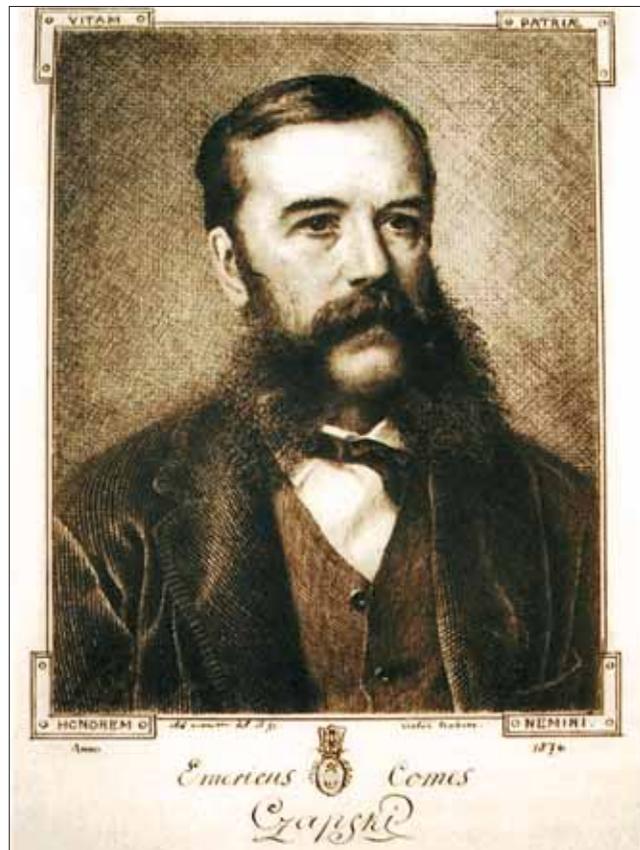
Але вернемся да апошняй волі графа. У завяшчанні, аформленым сынам Эмерыка Ежым (Юрыем) Чапскім пасля раптоўнай

смерці бацькі ў Кракаве летам 1896 года, гаварылася, што скарбы перадаюцца гораду Ягелонаў з адной прынцыповай умовай: зборы будуць захоўвацца ў побытым Чапскім асобным будынку, і гэта будзе самастойная і адкрытая для публікі музейная ўстанова. На момант напісання артыкула ў "СБ" перавезеныя зборы ў Кракаве (а гэта 36 тысяч скрынак у шасці вагонах!) аказаліся незапатрабаванымі і недаступнымі (адзін з аўтараў гэтага артыкула тройчы дарэмна спрабаваў іх пабачыць), і таму ў "СБ" пытанне было пастаўлена рубам: "Ці не лепш вярнуць калекцыю Чапскіх у Станькава? На шчасце, і будынак "скарбчыка" там захаваны".

Такі варыянт вырашэння праблемы яўна не спадабаўся польскім музейшчыкам. Кракаўскія спецыялісты Яраслаў Бодзак і Матэуш Возьняк на названай канферэнцыі заверылі прысутных, што тэрмінова была распрацавана праграма аднаўлення музея Чапскіх у 2009—2013 гадах, надання яму статусу еўрапейскай (!) установы. Асобны павільён будзе

ферэнцыі "Vitam patriae, honorem nemini" ("Жыццё айчыне, гонар нікому"), названы любімым лацінскім выслоўем Эмерыка Гутэн-Чапскага. Падрыхтавалі вечарыну сябры аб'яднання Інэса Кароль, Ігар Гатальскі, Анатоль Валахановіч. Пачалася ж імпрэза выступленнем ансамбля "Пастараль" Дзяржынскай школы мастацтваў. Старадаўняя музыка настроіла

дзеясці самага знакамітага прадстаўніка роду, Эмерыка. Калекцыянаваць манеты ён пачаў яшчэ вучнем Віленскай гімназіі і потым прадоўжыў у Харкаўскім універсітэце, куды ў 1812 годзе былі вывезены радзівілаўскія зборы з Нясвіжа. За свае каталогі манет быў узнгароджаны вялікім сярэбраным медалём Рускага Археалагічнага таварыства. Служыў

Музейны партрэт графа Эмерыка фон Гутэн-Чапскага

адстаўку і канчаткова пасяліўся ў Станькаве (цяпер Дзяржынскі раён). У "скарбчыку" і палацы там былі сабраны калекцыі выключ-

раў калекцыянера ў канцы XIX стагоддзя была перавезена ў Кракаў, але няма каштоўнага — калекцыя рускіх манет, мастацкія палотны, кнігі, друкаваныя кірыліцай, — засталіся ў Станькаве і Прылуках, дзе гаспадарылі сыны Эмерыка: Кароль (Карл) і Ежы (Юрый). У сувязі з магчымым наступленнем немцаў у 1916 годзе станькаўскія каштоўнасці былі часова эвакуіраваны ў Маскву і, як падкрэслівалася на вечарыне, па гэты час не вернуты ў Беларусь. Дакладней, ніхто іх сур'ёзна і не браўся там шукаць...

На вечарыне было сказана нямаца дэпльх слоў і пра Карала Гутэн-Чапскага, які ў 1890 годзе стаў галавой Мінскай рады. Дзякуючы яму ў горадзе з'явіліся конка, электрасвятло, тэлефонная сувязь, адчыніліся новыя шпіталі і прытулкі для бедных. Галоўны дызайнер дызайн-студыі "Энергаспадчына" Міхаіл Сугака прыгадаў, што збудаваная пры Свіслачы па рашэнні і часткова на сродкі ўладальніка Станькава мінская гідраэлектрастанцыя — першая ў Беларусі і таму варта захавання, а памяць пра ініцыятыўнага "мэра" сталіцы — увекавечанна назвай вуліцы і мемарыяльнай дошкай.

Доктар біялагічных навук прафесар Анатоль Федарук раскажаў пра стылявыя і кампазіцыйныя асаблівасці сядзіб роду Чапскіх. Палацава-паркавыя ансамблі ў Станькаве і Прылуках гарманічна спалучылі ў сабе прыгажосць прыроды і тварэнняў рук чалавечых. У парках расло нямаца экзатычных раслін. Цяпер сядзіба ў Станькаве, найперш сямейная царква, аднаўляецца, а "скарбчык" ужо адрэстаўраваны. Карыстаецца папулярнасцю турыстычны маршрут, які пачынаецца ў Мінску, ідзе праз Прылуку ў Станькава.

На рэпрадукцыі з малюнка Напалеона Орды бачна, як раней выглядаў "скарбчык" у Станькаве

Уязная брама ў Станькаўскую сядзібу

Альтанка над возерам

прысвечаны роду Чапскіх. Такім чынам, воля ахвярадаўцаў, верыцца, будзе нарэальна годна выканана.

Перад Новым годам у актавай зале Мінскай абласной бібліятэкі імя А. С. Пушкіна "Прылуцкая спадчына" прэзентавала зборнік матэрыялаў кан-

ўсіх на гістарычную хвалю, а дакументальны фільм аб Прылуках, графскім палацы дазволіў пабачыць прыгажосць мінскага прыгарада і пазнаёміў прысутных з родам Гутэн-Чапскіх.

Выступоўцы расказалі пра малавядомыя факты з жыцця і збіральніцкай

губернатарам у Ноўгарадзе Вялікім і віцэ-губернатарам у Пецярбургу. Потым стаў дырэктарам ляснога дэпартаменту ў міністэрстве дзяржамаемасці, дзе наклікаў на сябе імператарскі гнеў, выкрыўшы шэраг злоўжыванняў. Граф дэманстравана пайшоў у

на рэдкіх манет, звыш 20 тысяч кніг, рукапісы, гравюры, геалагічныя і археалагічныя знаходкі.

Як ужо гаварылася вышэй, большая частка збо-

ПЛАНЕТА ЛЮДЗЕЙ

Любіць сваё — і паважаць чужое

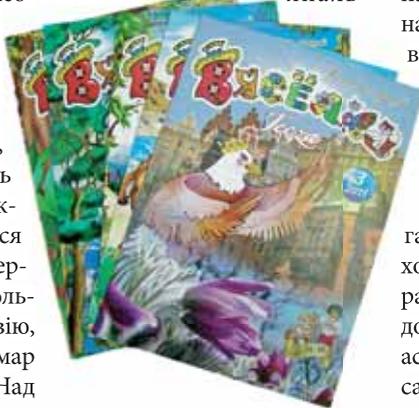
(Заканчэнне.

Пачатак на стар. 1)

На кожны год у часопісе — “скразны” праект. Неяк усе 12 вокладак упрыгожвалі партрэты лепшых хлопчыкаў-спартсменаў, потым на іх красаваліся юныя прыгажуні, ушанаваныя тытулам “Міс “Вясёлка”. Вялікі рэзананс атрымаў леташні, міжнародны праект часопіса. “Мы далі чытачам магчымасць упершыню пазнаёміцца з культурай, творчасцю, строямі іншых народаў свету, — пасвячае ў сутнасць справы галоўны рэдактар. — Цэлы год доўжыўся праект, прадставілі Азербайджан, Венесуэлу, Польшчу, Ізраіль, Індыю, Латвію, Славакію... Апошні нумар прысвячаўся Швецыі. Над праектам працавала ўся рэдакцыя, прычым у цесным кантакце з пасольствамі краін. А калі выходзіў чар-

говы нумар, праводзілі яго прэзентацыю — з удзелам дзяцей, дыпламатаў. Рыхтаваўся да імпрэзы і адметны, з нацыянальным каларытам дзіцячы канцэрт”.

На вокладках сама назва-брэнд “Вясёлка” падаецца і на мове іншага народа, ёсць адметны архітэктурны помнік ці пейзаж з нацыянальна-

ным каларытам, герб і сцяг штораз іншай краіны. І Вася Вясёлкін з коцікам запрашаюць далей

у нумар, каб там прадоўжыць знаёмства з замежжам. Хочаш ведаць, якія вершы, казкі, апавяданні чытаюць дзеці, напрыклад, у Латвіі, — вось яны. Можна пазнаёміцца і з народнай мудрасцю, гумарам, паразважаць над глыбінным сэнсам пэўнай прымаўкі. А ў канцы нумара мастак паказвае, як выглядаюць нацыянальныя строі чарговага народа-госця. Вядома ж, толькі малую кроплю чужых скарбаў адлюстроўвае “Вясёлка”, але так таленавіта!

Прэзентацыя апошняга, “шведскага” нумара прайшла нядаўна ў Доме літаратара з навагодняй ёлкай, добрым Дзедам Марозам у асобе пасла Стэфана Эрыксана, мудрымі Каралямі, ролю аднаго з іх выконваў і Уладзімір Ліпскі. Было на прадстаўленні шмат іншых казачных персанажаў, а так-

Казачнай была прэзентацыя “шведскага” нумара “Вясёлкі” ў Доме літаратара

сама гульні, вясёлых забаў. І, вядома ж, смачных пада-рункаў.

А як скарыстоўваць “Вясёлку” нашым суайчыннікам ў замежжы? Уладзімір Ліпскі лічыць, што кожны нумар — цікавы дапаможнік для заняткаў у нядзельных школах ці для дамашняга чытання. У часопісе заўсёды ёсць невялікія вершы, арыгінальныя, пазнавальныя тэксты, шмат прыгожых малюнкаў — і ўсё для юных чытачоў. “Дзеці беларусаў, нават жывучы ў

замежжы, павінны ведаць родную мову, — упэўнены У. Ліпскі. — Інакш як сябе адчуць часткай народа? Менавіта мова, як жывая нітка, яднае нас, далучае і да мудрасці народнай, нашай культуры, гісторыі. А “Вясёлка” — якраз першая сцяжынка дзіцяці ў гэты свет. У нас ёсць раздзелы дзіцячай творчасці, мы змяшчаем штогод сотні дасланных малюнкаў, вершаў. Сёлета пачынаем конкурс “Мы — дружная сям’я”, маецца на ўвазе — усе людзі на зям-

лі. Пераможцаў абавязкова ўзнагароджваем. Думаю, калі будзе да “Вясёлкі” цікаvasць у беларускіх суполках, то мы з ахвотай адгукнемся, падрыхтуем матэрыялы пра тое, як жывуць нашы суайчыннікі ў розных краінах. Заходзьце на наш сайт у інтэрнеце www.veselka.by — і вы зразумеце: “Вясёлка” дацягнецца рознакаляровай дугою ў любы куток свету! І абавязкова прыўнясе ў жыццё беларускіх суполак родны, нацыянальны каларыт”.

НАРОДНЫ КАЛЯНДАР

Калі адкрываецца Космас

У Калядную пару вобразам продкаў роду чалавечага адпавядаюць пэўныя зоркі і сузор’і на небе

Рэгіна Гамзовіч

Асноўная страва тут — куцця. Гэта каша з пшаніцы або ячменю. Зерне сімвалізуе сям’ю і працяг роду: як кожнае зернейка дае каласок, а ў ім шмат зярнят, так і род каб пладзіўся-множыўся ў наступных пакаленнях. Сумеснае ж частаванне гэтай рытуальнай стравай звязана з ушанаваннем памяці продкаў (куццю яшчэ вараць на Дзяды і на памінкі).

Менавіта вобразы продкаў роду чалавечага з’яўляюцца і ў Калядным карнавалі: Мядзведзь як першапродак; Бусел, які некалі быў чалавекам, а потым аслухаўся Бога і быў ператвораны ў птушку, якая жыве каля людзей; Цыганы як першапасаляныцы Еўропы; Дзед і Баба як мужчынская і жаночая іпастасі продкаў. Конь або Кабыла звязаны з продкамі і саялярным культам, а Каза або Казёл, сімвал урадлівасці нівы і прыбытку, — асноўны персанаж абрадаў калядавання на Ражджаство і шчадравання перад старым Новым го-

У вясковую хату завіталі калядоўшчыкі

дам 13 студзеня.

На гэтыя калядныя вобразы-сімвалы накладаецца касмаганічны аспект. У Калядную пару ім адпавядаюць пэўныя зоркі і сузор’і на небе. На гэты, дарэчы, беларускія вучоныя-міфалагі пачалі звяртаць увагу параўнальна нядаўна. Як вядома, нашы продкі добра ведалі зорнае неба

і арыентаваліся па зорках доўгі перыяд сваёй гісторыі. Напрыклад, Каза — гэта самая яркая зорка ў сузор’і Вознік. У час зімовага сонцастаяння нібы адкрываецца Космас, і гэтыя вобразы “сыходзяць” на зямлю, далучаючы людзей да “таго” свету, дзе жывуць душы продкаў. Вядома, што на Шчодры пераднавагод-

ні вечар 13 студзеня на стала павінна быць сыць — стравы з забітага кабана, сярод якіх абавязкова каўбаса як сімвал “зала-тога веку”. Ёлку да Новага года беларусы раней не ставілі, а рабілі да Каляд адмысловае ўпрыгожанне з саломы — павук, якое сімвалізуе Сусвет і сімвал страчанага людзьмі раю.

ЗВЫЧАІ

Зімовыя святы, калядныя шчадроўкі

Кацярына Мядзведская

На Ражджаство Хрыстова народны хор украінскай песні “Крыніца”, створаны пры Рэспубліканскім цэнтры нацыянальных культур у Мінску, радуе прыхаджан духоўнымі спевамі

Салістка хора “Крыніца” Таццяна Катаргіна любіць Каляды. Неяк у святыя вечары, якія доўжацца ад Ражджаства да Вадохрышча, дзеля забавы варажыла з сяброўкамі. Выпала ёй замужжа. Пажартавалі дзяўчаты, а Таццяне ж было ўсяго 18, ды забылася. І так здарылася, што і сапраўды праз паўгода Таццяна выйшла замуж. Цяпер, прынаецца, адносіцца да прадказанняў не так легкадумна.

Зімовыя святы, бадай, самыя любімыя ва Украіне. Таццяна згадвае дзяцінства: маці варыла куццю, а яе, малую, пад час калядных гульні ўсаджвала пад стол і з прыказкай “Сію, вію, павіваю” кідала гасцінцы — мандарыны, цукеркі. Сёння ж маці, Любоў Гардзееўна Задарожная, радуе пасталеўшую дачку іншымі прысмакамі. Кухар па прафесіі, яна цудоўна гатуе

украінскія нацыянальныя стравы: варэнікі, кручэнікі, макагэр, бульбу з творагам... Частуе гэтакімі прысмакамі і ўдзельніца хора “Крыніца”. Дарэчы, усе самыя значныя святы самадзейныя артысты сустракаюць разам.

Вось і да Калядаў рыхтаваліся адказна: развучвалі новыя песні, узгадвалі традыцыі. А канцэртны графік у гурта сёлета насычаны. На каталіцкае Ражджаство, напрыклад, артысты выступілі ў Чырвоным касцёле, на праваслаўнае — у храме іконы “Усіх тужлівых радасць”. Там жа ў дзень святога Мікалая праводзілі навагодняе свята для дзяцей. “Ва Украіне малія чакаюць Дзеда Мароза і 19 снежня, на зімовага Міколу, — тлумачыць кіраўнік “Крыніцы” Маргарыта Кучук. — Там больш, чым у іншых славянскіх краінах, распаўсюджана легенда пра тое, што прататыпам галоўнага навагодняга персанажа быў святы Мікалай”.

Збіраюцца ўдзельнікі хора і калядаваць, і варажыць. А салістка Мая Каравайная на Вадохрышча ўвогуле паедзе на Бацькаўшчыну, у Львоў. Там, гаворыць, жывуць хрэснікі, якіх абавязкова трэба павіншаваць.